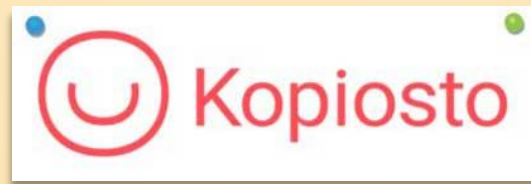

Projektarbeten

Bra att komma ihåg om upphovsrätter

Användning av bilder och andra verk

- Att kopiera och lägga till andras verk till det egna arbetet kräver i allmänhet att du har tillstånd av upphovsmannen.
  - Bilder, musik, video, tidningsartiklar, böcker och kartor är alla skyddade av upphovsrätten.

Vad får jag använda utan tillstånd?

1. Man får fritt använda information, idéer, teorier och intriger.
  - Förutsatt att du skriver texten med dina egna ord.
  - Kom ihåg källkritiken och källhänvisningarna.
2. Användning av citat
  - Man får citera direkt ur en text.
  - Kom ihåg att alltid ange upphovsmannen och källan.

Vad får jag använda utan tillstånd?

3. Verk som inte omfattas av upphovsrätten.

- Om skyddstiden har gått ut, det vill säga det har gått 70 år från det år upphovsmannen avled.
- Lagar, förordningar, myndighetsbeslut och -utlåtanden åtnjuter inte skydd av upphovsrätten.

4. Länkning

- Man får ge direkta länkar till webbplatser.
- Se till att du länkar till lagligt innehåll.

Användning tillåten med licens

1. Med Kopiostos kopieringslicens får du kopiera bilder och textsnuttar till skolarbete.
2. För användning av musik kan du få licens av Teosto och Gramex (upphovsrättsorganisationer).
3. Du kan använda bilder eller andra verk som delats med CC-, dvs. Creative Commons-licens.
4. Du kan be upphovsmannen själv om tillstånd.

Användning av bilder

Du kan använda bilder

- från nätet och böcker för skolarbete med Kopiostos kopieringslicens.
- bilder vars skyddstid inte längre är i kraft.
- som delats med CC-licens.
- som du själv tagit.
  - Kom ihåg att be om tillstånd av personerna som syns på bilden.
- som du fått tillstånd att använda av upphovsmannen.

Kom ihåg att alltid ange bildens upphovsman eller fotografens namn.

Filmning och fotografering

- Man får fotografera på allmänna platser.
  - Allmänna platser är till exempel gator, parker, museer och bibliotek.
  - Man får fotografera även människor på allmänna platser.
  - Även på allmänna platser kan platsens ägare, t.ex. ett museum, förbjuda fotografering.
- Fotografiets objekt kan också neka till att bli fotograferad.
- På privata platser, t.ex. i någons hem, behöver du tillstånd för att fotografera eller filma.
- Observera att för publicering av bilder gäller andra regler än för själva fotograferingen eller filmningen!

Användning av musik i bakgrunden

- Kontrollera musik- och ljudeffektsarkiven i videobearbetningsprogrammet (t.ex. iMovie eller Final Cut) och deras användningsvillkor.
- På nätet finns gratis musik som du får använda.
  - T.ex. CCMixer och Freesound.org
  - Kom ihåg att noggrant läsa igenom användningsvillkoren.
- Musik man själv skapat får användas.
- Mer information om användningstillstånd för musik kan du få av Teosto och Gramex.

Användning av utdrag ur text och citat

- Tillägg av en tidningsartikel, tabell eller textsnuttar som del av det egna arbetet
  - Med Kopiostos kopieringslicens får du kopiera utdrag ur böcker, tidningar, nätet osv.
  - Man får alltid använda information.
    - Kom ihåg att skriva ner informationen med dina egna ord.
  - Du kan också ta direkta citat ur texten.
    - Citatet ska alltid användas för att åskådliggöra något i den egna texten, och vara klart särskild från den.
- Kom ihåg att alltid ange upphovsmannen och källan.
- Se till att källan är tillförlitlig.

Kopiostos kopieringslicens

- En studerande eller lärare får
  - Kopiera eller skanna bilder och text från böcker, tidningar och andra publikationer
    - Från samma publikation 20 %, dock högst 20 sidor
    - En hel tidningsartikel, broschyr, reklam eller annat litet tryckalster. Från samma tidning får man kopiera högst 20 artiklar.
    - Från samma notpublikation får man publicera högst 10 sidor, dock inte mer än hälften av publikationen
  - Kopiera eller skriva ut bilder eller text från nätet
    - 20 bilder eller sidor från samma webbplats
- Kom ihåg att alltid ange källan.

CC-licenser

BY = verkets upphovsman måste anges.

ND = ingen bearbetning av verket.

NC = kommersiell användning av verket inte tillåtet.

SA = en bearbetning av verket ska delas på nätet med samma CC-licensvillkor som det ursprungliga verket.

- Innan du använder CC-licensierat material ska du kontrollera under vilka villkor upphovsmannen har tillåtit användningen av materialet.
- Upphovsmannens namn och CC-licensmärket för materialet du använt ska alltid anges, och en länk till det ursprungliga verket ska ges i mån av möjlighet.

Källhänvisning

- När du använder material som andra skapat eller citerar en annan persons verk ska du ange upphovsmannens namn och källan i enlighet med god sed.

Modeller för källhänvisning

- Bild (kopierad från en bok, tidning e.d.)
  - Fotografens eller upphovsmannens namn.
- En bild från internet
  - Upphovsmannens namn. Bildens namn. Webbadress. Datumet som bilden kopierats.
- Information från internet
  - Upphovsman. Titel. Webbadress. Datum då sidan lästs.
- Information från en bok
  - Upphovsman/män. Bokens namn. Publiceringsår. Förläggare.
- Intervju
  - Den intervjuade personens namn. Yrke. Företag. Datum för intervjun.

